

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

129. P. Steph. Fabri labor. virtutes mira.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

117.
Conuerf. mi-
rab.

praesentis haec arma tenuere; ut primum licuit Pechino exire missiones suas reperit Longobardus in vili iumento, nempe armis impar deinceps ferendis septuaginta nouem, veteri ardore, se & illos quos adibat incendens miris modis, ex quingentis ferè hoc anno illic baptismo tinctis diuinæ miracula gratiæ, pars potissima. Exiret; senes decrepitos post vitam idolis perpetuo ieiunio immolatam, meritorum obiecta quam sibi finxerant immensa imagine, in legem albam renasci ante prope viuis excessuros quam possent aliquid promereri; Literatos, diuites, Mandarinos, secundarias vxores ex quibus liberos tolerant, domum remittere quamuis suæ cum grandi ad publicam opinionem dedecore, & breuiter alias mutationes fieri tam miras, quam difficultate insuperabili arduas; ad hæc primarias palatij feminas Christianas ad quadraginta pertingere, usque iam virtutum accessionibus Christi fidem ornare ut scribat P. Scial, cuius consilio in rebus animi regerantur, dignas fuisse historiae laude; tam esse propositi tenaces, ut non dubitarent apud dominas suas Reginas illud explicare; tamosearum viuendi ratio, & sanctè agendi, cuiusmodi essent, non obicere testificaretur. Nec dissimuliter Christianos Eunuchos numero, & religiosi profectibus augeti; hæc, inquam, faere clementiæ diuinæ prodigia. Non sequar seorsum Prouincias, & loca, Patrum laboribus, & sudore irrigua. Breuiter dico Brancatum & Grauinam in vrbe Sciama-hai centum, & viginti quatuor supra mille baptismo expiisse; Fabrum & Todeschinum in Prouincia Scensiana, mille ducentos quadraginta; Sambiasum & Bullium; in Nanchinensi centum nonaginta. Alchimium ægtius nunc ducentos in Fochienfi Prouincia, quam olim, ut solebat nongentos, alios passim aliunde Manuelem Diaz iuniorem Nimpo; Cresciano Trigaultium, monterum Cechiano, Huquani ex pagis P. Goueam; Honani Figheredum; Sacerdotes denique septem & viginti suas Christo prædas, & venationes retulisse, dignas equidem memorata omnes, nisi essent inter se similes. Verum enim vero P. Stephanus Faber communi non debet numero inuolui absque peculiari mentione exuberantis in eo Apostolici spiritus, cui Christianitas Scensiana, accessus pietatis eximios, Religio populos quibus creuit, complures acceptos retulit. Mandarinatu recens, ille Han Stephanus vir sanctus, & Præfecturâ vrbis Iamhiensis ornatus fuerat; is pro singulari erga Fabrum amore, quem consociabat vtriusque par ardor in procuratione salutis alienæ; illum inuitauit ad Iamhienses suos simulachrorum cultum dedocendos, & durandum secum, iis ad Christum trahendis gloriosum laborem, cui Fabrum norat mirificè habilem. Pasca exacto Faber, comite Christiano quem ad se miserat Mandarinus iter aggreditur dierum quatuor, quod secunda die, interceptum repente cateruis grassatorum, ferro, igni, seruitute cuncta vastantium, retexere noluit, sed ampliandæ religionis magna fiducia, nec quatridui per inuia rupium, & præcipitia ipso aspectu formidabilia, vadâque

118.
Conuerf.
plurim.

119.
P. Steph. Fa-
bri labor.
virtutes mi-
ra.

yadâque torrentium aquarum fallacia, in dies produxit duodecim, vita
 semper incertis pendente vestigiis & momentis, ut manus prædo-
 num deuitaret. Semel fluente haustus dum abriperetur, sospite Ange-
 lo, in aduersa se ripa stupet attonitus nesciens cuius manu, emergere, in-
 tacto etiam ab aquis & sicco breuiario potuisset: noctem sub tuguris
 lo ducebant quem cadente sole texuerant; famem leuabant buccella-
 to pane, aqua mollito, vel milio; terrebantur sæpè sparsis in via ho-
 minum ossibus, incerti an forent à feris laniati, an castri illic vel ferro
 necati. Ærummosum prolixum huius itineris tormentum, pro dulci quie-
 te, exceperit labor eruderandæ statim ineultæ religionis; auditores Fa-
 bro cogebat Mandarinus, parabatque ad eum libenter audiendum,
 quamquam autem maior concursus in dies fieret, & multi baptismo
 initiarentur, sed hi parcius Mandarinus, & Fabri desiderium explebant,
 qui vnam ex eo populo constari optabant Christianitatem: cui ab utro-
 que dum sanctè locatur opera, Mandarinus vrbi præficitur eiusdem
 Prouinciæ, vocabulo Cinea. Illuc suo eum Fabro profectus, cum eo-
 dem mox cepit Euangelij sementem facere, & quidem tam denso qui
 eam exciperet, audire, ut muros, & arbores ad percipienda commo-
 dius quæ dicebantur inscenderent, spretisque viarum, & cæli mole-
 stis, plures quotidie conuenirent. Quot vero tunc illic tum aliis eius
 Prouinciæ urbibus, & pagis prodigia edere Fabro cœlitus datum sit,
 cum veteri prolixitate annumerare lectori distinctius, pauca solum è
 multis indicabo. Depascebatur omnem regionem locustarum exerci-
 tus, & famem indigenis futuram minabatur, cum ad Fabrum accu-
 runt Christiani, quorum multos iam cœtus mensis vnus prædicatio-
 ne instituerat, & expolierat studiis pietatis, precantur supplices, ut eo-
 rum agros ab ea peste redimeret; dolens calamitatem Faber, fideque
 illorum confusus, sequitur abeuntes, sacram imaginem in altari, me-
 dio in campo collocat, & piè de genibus cum omni populo Sancto-
 rum decantat Litanias, inde vibrata ex ritu Ecclesiæ in colluuiem no-
 xiam exsecratione, cum sacrum carmen absolueret, tollit se ingens è
 Christianorum satis nubes locustarum & partitis examinibus diuisa,
 ethnicorum agris incumbit famelica, iis infestior, qui durius animum
 in sua perfidia obstinarant; horum vnus Patrem exorcismos torquen-
 tem, falsè sibi visus deridere, auditis hunc ait, lingua dæmones vo-
 cantem, solis percepta dæmonibus, & ad impij leporem ridicul', nictu
 gloriante adstantes aduertens, vidit statim eadem à Christianorum
 œpulsam agris, in suas segetes migrare tam certa omnium, & celeri
 strage, flens, & eiulans sacrilegium suum fateretur, sed sero ad excu-
 tiendam pœnam, sarcasini sui condemnatione. Quod beneficium pal-
 sorum ex agris insectorum, & exorata post sterilia serena pluuia to-
 ties à Fabro in pagos collatum, quot eum pagi pro calamitatis reme-
 dio adierunt. Horum certior factus Prorez, Mandarinum Stephanum
 rogauit, ad se quamprimum Fabrum ut mitteret, ad Metropolitim suam

liberandam, clade vtraque miserabiliter pereuntem. Faber eò vt veni-
 nit, videt agros, arbores, domorum tecta, grandioribus locullis infi-
 nitate innumerabili insideri; squalere cœlum pertinacissima siccitate;
 preces adhibet solitas, lues illa regionem purgat vniuersam. Preces
 integrat, & nocte insequenti continuatus ad lucem imber, sata copio-
 sissimè infundit. Perculli prodigiis Mandarinum, ad vnum omnes suo sin-
 guli cultu adsunt adoraturi sacras imagines, & profecturi donis bene-
 ficentiæ diuinæ promptam mirabilèmq; largitatem, reiectis modeste
 Faber donis, hoc tantum ab iis petiit, cuius causa Deo pro vbertate
 segetum supplicasset, fuissetque ab eo benignè auditus, libertatem vi-
 delicet annunciandæ vbiq; & suscipiendæ Christi legis; cui quidem
 haud scio an maior vsquam honor habitus sit; nam cuncta in vrbe per
 comperta, foris per vias ex truncis arborum, splendè vbiq; litera-
 ria monumenta quibus cœli Dominus, eiuſque lex sancta, & prodigio-
 rum editorum celebrabatur admirabilitas, traducebantur superstitionum
 & vota inania Bonziorum; elaboratis vtrumque ingenuorum
 præstantissimorum conatibus. Concionabatur sub dio Faber, quod
 multitudinem nullus sat caperet in vrbe locus, voce ac viribus defe-
 ctum excipiebat Catechista, vbi paululum respirasset, redibat in pul-
 pitum, eo fractu dicendi, vt multi, etiam Literati abluerentur sacris
 vndis, & incredibili docentis voluptate, illorum quæ iam didicerant
 ex templo fierent aliis Magistri, & ardentissimi suosores. Fabricata est
 in vrbe sacra ædes, in qua vt semel constiterant ad imaginem redem-
 ptoris, auelli ab ea non poterant, narranda eius vita, cruciatibus,
 morte, & gloria, recitandisq; orationibus, quæ memoriæ mandarant:
 hic verò Bonzij, Deorum suorum, suumque pariter dedecus non fe-
 rentes, Patrum doctrinam quos nunquam audierant, & sapientiam
 Euangelij putarunt, sectæ suæ magis fore consimilem, prouocant
 ad concertationem Fabrum qui prouocationem illam dudum caro em-
 ptam voluisset. Ac niſi summus concertandi labor in expugnanda ver-
 teretur nequissimorum hominum voluntate, prædam erat ex ea opu-
 lentissimam relaturus; facile siquidem adigebantur, vt dicerent Deos
 suos fuisse homines, nec potuisse vel propria vel aliena potestate in
 Deos transformari, nec posse Deum præter vnum esse, omnipotem
 fontem, & finem vltimum; qui aliud docerent, pestilenti errore popu-
 los dementare; rebus creatis diuinos honores sacrilegio immuni tri-
 buere, seque ac discipulos pariter in æternum exitum trahere. Hæc
 dum verat pudor concedere, negare ratio non sinit, supercilio posito
 elingues, comperendinantur in alium diem nunquam ipsis venturum;
 at si pessima natio, sceleratior evasit ex perspecta, quam ex ignorata
 veritate, inde Christi fides in adstantium animis magnificè triumphauit:
 memoratur alia quædam secta corporibus iuxta, & animis diram
 pernitiem inuictura, fuisse Fabri concionibus suo ipso in ortu præso-
 cata. Sed dum cursu maximè felici ministerium suum implet, & reli-
 gionis

gionis profectibus gessit Mandarinus, transfertur ab Rege ad urbis ar-
 cilque Præfecturam Tartaris confinem, nobilissimæ quidem custodiæ
 sed suspectæ, atque sollicitæ. Quo in itinere negare se illi Faber non
 potuit S. nganfum vsque, Prouinciæ illius Metropolim. Ordinata er-
 go de Neophytæ Christianitatis, designatis sacrarum ædium quas opor-
 tebat constitui locis idoneis, baptizatis qui dilati erant, ex quibus non
 pauci lustralis aquæ in sanandis morbis efficacitate Christo adhæserant,
 cum Mandarino in viam se dedit. Iter fuit dierum viginti, Mandari-
 num st pabant multis nauigiis, nautæ centum & quinquaginta, qui sub
 occasu solis quotidie legebant terram & cum indigenis qui fortè ac-
 currisseut Fabrum audiebant de salute animi dicentem. Ex nautis qui-
 dem longo illo tractu placidæ nauigationis ab eo inslituris, cum essent
 omnes idolorum serui, alioqui non tantum Christo asserti sunt, sed
 pietatis eximie, & iuuandarum animarum æmulatores feruidi euase-
 rant.

Spectat ad Cantonensem Sinarum Prouinciã Hainan insula, mo-
 ribus ab ea, quam mari disunctior, scire aueat lector quid illic Mar-
 chesius egerit, ad condendam nouam Christianitatem ante sexennium
 eò missus, quanquam & linguæ expertus, & ætatis ad eam docilis.
 Quod tamen aliud non liceret fratris Dominici Mendez lingua tres
 annos vsus, Benedicto de Matos, quod ceperat maiori auctu proue-
 hendum reliquit, qui deinde à quondam nauis Præfecto Sinensi, mari
 demersus est, anno 1651. nec enim fas fuerat Prouinciã integram
 illorum nudare præsidio, qui iuuare illam linguæ peritiæ poterant, vt
 fatisfaceret insulæ ad eam Prouinciã spectanti. Visum tamen conduci-
 bilis, opem ei aliquam præstare quàm illam quanquam protus haud
 fuit exigua quam Marchesius, & Mendez præstitere, nam cœtus
 Christianorum fundarunt, diuersis in pagis quatuor Chiunceo, Tingo,
 Banca, & Luno, præter familias aliquot hac illuc seminis loco spartas,
 sacella statuerunt, & vbiicumque degerent Christiani cruces; nec de-
 fœe illis argumenta tolerantie ab aduersantibus Mandarinis, & Bon-
 ziiis. Renocato Macaum Marchesio, successit de Matos, cui Palme-
 rius Visitator Focuum, Fochiensis Prouinciæ, roganti, mutauit minus
 operosa insulæ Hainan statione. Chiunceum ingressus, in ædes con-
 cessit ex quibus negabant indigenæ exiturum vita incolumi, adeò illic
 spectatorum horrore, strepitu, & feritate verberum dæmones sæuiebant,
 quæ illi terricula ethnicorum opportunum dedere campum de prædican-
 dæ crucis quam ipsi formidarent ac fugerent dæmones; & vero ex iis
 duo famosi oraculis quæ in duobus edebant simulachris, abire se palam
 falsi sunt quod eos cœli Dominus fugaret, vnus sanum ethnicis confer-
 tum, ea graucolentia infecit, vt iis moti ad septuaginta baptismum fla-
 gitarent. Regionem exinde percurrere, visere, hortari, nouos veteri-
 bus addere Christianos, Brancai maximè cuius suo aduentu, magno
 gaudio affectit incolas, sed multo maiori abiens quod nullum in iis re-
 linqueret

130.
 Hainan in-
 sula fructuo-
 se excol. &
 ob calumn.
 intermitti-
 tur.